

Теорія та історія державного управління

УДК 342.2 (045)

Запорожець Тетяна Володимирівна

*доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри глобальної та національної безпеки
Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Zaporozhets Tetyana

*Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor,
Professor of the Department of Global and National Security
Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of
Taras Shevchenko Kyiv National University
ORCID: 0000-0003-1914-9481*

Таран Євгеній Іванович

*кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри глобальної та національної безпеки
Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Taran Yevhenii

*Candidate of Political Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Global and National Security
Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of
Taras Shevchenko Kyiv National University
ORCID: 0000-0002-1822-6978*

**КОНЦЕПТУАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ
ЗАКОНОДАВЧОЇ ВЛАДИ ЗА ПРИНЦИПОМ ПОДІЛУ ВЛАДИ:
ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД**

CONCEPTUAL AND LEGAL PRINCIPLES OF IMPLEMENTATION OF LEGISLATIVE AUTHORITY ACCORDING TO THE PRINCIPLE OF SEPARATION OF POWERS: FOREIGN AND DOMESTIC EXPERIENCE

Анотація. У статті здійснено аналіз концептуально-правових основ реалізації законодавчої влади за принципом поділу влади у зарубіжних країнах та в Україні. Обґрунтовано, що сучасне розуміння принципу поділу влади визначено в теоріях конституціоналізму та демократії, відповідно до якої кожна гілка влади (законодавча, виконавча, судова) має свої чітко визначені повноваження, що є необхідним для функціонування демократичної системи. Дослідження підтверджує, що для ефективної реалізації принципу поділу влади необхідно наявність чіткої конституційної бази, яка визначає повноваження та взаємодію різних гілок влади. Доведено, що парламент виступає ключовим органом у реалізації законодавчої влади, а отже, його роль у забезпеченні балансу та контролю над іншими гілками влади визнається важливою. Аналізом виявлено низку викликів та проблем у реалізації принципу поділу влади, таких як концентрація влади, недостатній парламентський контроль, політизація процесів та інші. Особливу увагу приділено питанням забезпечення функціонування законодавчої гілки влади в умовах воєнного стану. Доведено, що концептуальні та правові основи реалізації законодавчої влади повинні бути адаптовані до конкретних умов кожної країни, враховуючи її історичний, культурний та політичний контекст. Обґрунтовано, що Україна продовжує долати виклики, пов'язані з війною, відтак роль законодавчої гілки влади залишається вирішальною у формуванні майбутньої траєкторії країни до стабільності, безпеки та демократичного врядування. Висновки підтверджують, що система поділу влади потребує модернізації для відповідності вимогам сучасного суспільства та забезпечення

демократичного розвитку. Результати дослідження вказують на важливість належного правового та концептуального забезпечення принципу поділу влади для забезпечення стабільності, ефективності та легітимності державного управління.

Ключові слова: поділ влади, парламент, законодавча влада, публічна влада, публічне управління, євроінтеграція.

Summary. *The article analyzes the conceptual and legal foundations of the implementation of legislative power based on the principle of separation of powers in foreign countries and in Ukraine. It is substantiated that the modern understanding of the principle of separation of powers is defined in the theories of constitutionalism and democracy, according to which each branch of government (legislative, executive, judicial) has its clearly defined powers, which is necessary for the functioning of a democratic system. The study confirms that for the effective implementation of the principle of separation of powers, a clear constitutional base is necessary, which defines the powers and interaction of different branches of government. It has been proven that the parliament acts as a key body in the implementation of legislative power, and therefore, its role in ensuring balance and control over other branches of government is recognized as important. The analysis revealed a number of challenges and problems in implementing the principle of separation of powers, such as concentration of power, insufficient parliamentary control, politicization of processes, and others. Special attention is paid to the issues of ensuring the functioning of the legislative branch of government in the conditions of martial law. It is proved that the conceptual and legal foundations of the exercise of legislative power must be adapted to the specific conditions of each country, taking into account its historical, cultural and political context. It is well-founded that Ukraine continues to overcome the challenges associated with the war, so the role of the legislative branch of government remains crucial in shaping the country's future trajectory*

towards stability, security and democratic governance. The conclusions confirm that the system of separation of powers needs to be modernized to meet the requirements of modern society and ensure democratic development. The results of the study indicate the importance of proper legal and conceptual provision of the principle of separation of powers to ensure the stability, efficiency and legitimacy of public administration.

Key words: *separation of powers, parliament, legislative power, public authority, public administration, European integration.*

Постановка проблеми. Принцип поділу влади є ключовим управлінсько-політичним концептом, який має глибоке теоретичне коріння. Цей принцип відображає ідею розподілу влади між різними гілками чи органами держави з метою запобігання концентрації влади в одних руках та забезпечення контролю та балансу владних повноважень. Теорія поділу влади зосереджує увагу на необхідності наявності конституції та правової системи, що чітко визначають повноваження різних гілок влади та механізми забезпечення їх балансу і контролю. Ці теоретичні аспекти відображають глибоке та різноманітне розуміння принципу поділу влади, яке виникло внаслідок довгого історичного процесу та тривалих наукових дискусій в галузі державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Питанню ролі законодавчої гілки влади у реалізації принципу поділу влади присвячено низку наукових розробок. Серед науковців, що досліджували цю тему, варто зазначити таких, як: Г. Берченко [17], М. Воронов [18], А. Георгіца [19], А. Заєць [21], Ф. Кирилюк [3], Н. Нижник [22], С. Сорока [20], М. Теплюк [23] та багато інших. В опублікованих працях широко розкрито концептуальні засади принципу поділу влади та охарактеризовано законодавчу гілку влади, її повноваження та функції.

Мета статті – дослідження концептуально-правових засад реалізації законодавчої влади за принципом поділу влади у зарубіжних країнах та в Україні.

Виклад основного матеріалу Теоретичне підґрунтя формування принципу поділу влади можна простежити до давньогрецької філософії, зокрема до праць Аристотеля. У своєму тлумаченні політичної організації міст та держав він висловив ідею розподілу влади між різними гілками влади, такими як законодавча, виконавча та судова.

Дж. Локк запропонував поділ влади з акцентом на обмеженому правлінні та захисті прав особи. Він наголосив на необхідності функціонування законодавчого органу, який ухвалював би закони; діяльності виконавчої влади, яка б забезпечувала їх виконання; і незалежної судової влади, яка б неупереджено тлумачила та застосовувала закон [1, с. 114]. Ідеї Джона Локка про «суспільний договір» і «право на опір» також мають важливе значення для теорії поділу влади. Він стверджував, що уряд повинен мати обмежені повноваження, а народ має право на опір у випадку порушення цих обмежень. Концепція поділу влади Ж.-Ж. Руссо зосереджена на ідеї народного суверенітету та прямої демократії. Він уявляв собі систему, в якій самі люди, а не окремі гілки влади, колективно ухвалюватимуть закони та здійснюватимуть виконавчу владу, зосереджуючись на загальній волі народу [2, с. 123].

Ця концепція була розвинута і вдосконалена французьким філософом Шарлем Монтеск'є, який вважав, що для забезпечення свободи та уникнення тиранії, влада повинна бути розділена між різними гілками, кожна з яких має свої власні функції та контрольні механізми. У своїй праці «Дух законів», він розвинув ідею розділення влади між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади для забезпечення політичного балансу та обмеження зловживання владою. Один з «батьків-засновників» Сполучених Штатів Америки, Джеймс Мадісон здійснив вагомий внесок у

розуміння та реалізацію принципу поділу влади. У своїй праці «Папери Федераліста» він обговорював важливість розподілу влади між федеральним рівнем та рівнями штатів, а також між різними гілками федеральної влади [3, с. 57].

У сучасному науковому дискурсі принцип поділу влади визнається одним з основних елементів конституційної демократії та правової держави. Його реалізація є важливою для забезпечення рівноваги владних структур та захисту прав і свобод громадян. Однак, до прикладу, у Великобританії, принцип поділу влади має деякі особливості, особливо у порівнянні зі звичайним розумінням принципу поділу влади, оскільки Великобританія має парламентську форму правління. В цій державі принцип поділу влади на законодавчу, виконавчу та судову відображається через систему парламентської демократії, де законодавча влада має великий вплив. Основною складовою законодавчої влади у Великобританії є парламент, який складається з двох палат. Палата лордів (House of Lords), що є верхньою палатою парламенту Великобританії. Її склад включає лордів, що успадкували свої місця, більше 90 духовних лордів (відомих як «лорди-бішопи») та деяких керівників юстиції.

Історично лорди-бішопи були частиною британської аристократії, вони є духовними лідерами англійської церкви (Церква Англії), які займають посади єпископів і їх статус у Палаті лордів забезпечував їм право брати участь у законодавчих обговореннях та прийнятті законів [4]. На сучасному етапі лорди-бішопи є частиною верхньої палати парламенту, але їх вплив значно зменшився, і вони зазвичай утримуються від участі у партійних питаннях, керуючись переважно моральними та релігійними принципами. Палата лордів виконує функцію рецензування законопроектів, запропонованих Палатою громадян, та може вносити пропозиції щодо їх змін. Палата громадян (House of Commons) є нижньою палатою парламенту та складається з обраних представників (членів парламенту), які отримують

свої мандати в результаті загальних виборів. Палата громадян відіграє ключову роль у законодавчому процесі, представляючи інтереси громадян.

Парламент приймає закони, розглядає бюджет, здійснює нагляд за діяльністю уряду тощо. Законодавчий процес у Великобританії передбачає подання законопроектів (bills) до обох палат парламенту. Законопроект повинен бути схвалений обома палатами та отримати згоду королеви, щоб стати законом. Партийна дисципліна в парламенті також впливає на законодавчий процес. Члени палати зазвичай голосують відповідно до партійних рішень, що може обмежити незалежність депутатів. Хоча королева формально має право вето, це право не використовувалося з давніх часів. Парламент також здійснює контроль за діяльністю виконавчої влади через різноманітні комітети, дебати та запитання до уряду [4]. Крім того, велике значення в системі поділу влади у Великобританії має засада парламентського суверенітету, що означає, що парламент має остаточне слово у законодавчих питаннях. Отже, законодавча влада ухвалює закони країни і забезпечує їх прийняття відповідно до встановлених процедур.

Щодо конституційного контролю та забезпечення балансу влади, у Великобританії основні принципи державного устрою забезпечуються традиціями, судовою практикою та статутним правом. Такий підхід дозволяє парламенту, як законодавчій гілці, зберігати значний контроль над іншими гілками влади та забезпечує баланс і взаємодію між ними. Отже, законодавча влада у Великобританії виконує принцип поділу влади через свою роль у прийнятті законів та взаємодію з іншими гілками влади в системі парламентської демократії.

В Німеччині принцип поділу влади реалізується через систему парламентської демократії та конституційну структуру, яка передбачає розділення влади між різними органами. Основною складовою законодавчої влади в Німеччині є Федеральний парламент (Bundestag) та Федеральна рада

(Bundesrat). Федеральний парламент (Bundestag) є нижньою палатою парламенту, яка обирається на загальних виборах кожні чотири роки. Федеральний парламент має вирішальне слово у законодавчих питаннях, приймає закони, здійснює контроль за виконавчою владою та забезпечує представництво інтересів громадян. Федеральна рада (Bundesrat) як верхня палата парламенту, представляє інтереси 16 федеральних земель Німеччини. Склад Федеральної ради включає представників урядів федеральних земель. Вона бере участь у законодавчому процесі, дозволяючи федеральним землям впливати на ухвалення законів та регулювань. Крім того, у Німеччині існує Федеральний конституційний суд, який здійснює контроль за дотриманням Конституції. Цей суд забезпечує збалансований розподіл влади та захищає права та свободи громадян від будь-яких порушень [5].

Отже, законодавча влада в Німеччині застосовує принцип поділу влади через участь у законодавчому процесі, контроль за виконавчою владою, а також через участь урядів федеральних земель у Федеральній раді та функціонування Федерального конституційного суду у забезпеченні конституційного балансу.

Законодавча влада Сполучених Штатів Америки реалізує принцип поділу влади через Конгрес Сполучених Штатів, який складається з двох палат: Сенату та Палати Представників. Кожна з цих палат має свої власні функції та повноваження, що допомагають зберігати баланс та контроль в системі влади. Палата Представників (House of Representatives) - це нижня палата Конгресу, члени якої обираються за пропорційною системою на дворічний термін. Палата Представників відіграє ключову роль у законодавчому процесі, особливо у фінансових питаннях. Вона представляє інтереси округів, з яких обрані її члени. Сенат (Senate) є верхньою палатою Конгресу, до складу якої входять по два представника від кожного штату, обрані на шестирічний термін. Сенат відіграє важливу роль у затвердженні

або відхиленні законопроектів, укладенні міжнародних договорів та затвердженні високих посадових осіб [6].

Обидві палати Конгресу мають багатофункціональні комітети, які розглядають законопроекти, проводять слухання та надають рекомендації щодо їх прийняття. Після того, як законопроект прийнятий обома палатами, він спрямовується Президенту на підпис. При цьому Президент може ветоувати закон, однак Конгрес може переголосувати його з більшістю голосів. Крім того, Федеральний суд Сполучених Штатів здійснює конституційний контроль над законами, прийнятими Конгресом, щоб переконатися, що вони відповідають конституційним стандартам. Цей механізм також сприяє збалансованому розподілу влади [7].

Отже, законодавча влада в США забезпечує принцип поділу влади через систему двопалатного Конгресу та контроль з боку Федерального суду, що допомагає забезпечити рівновагу між виконавчою, законодавчою та судовою гілками влади.

Зважаючи на конкретні особливості кожної з цих країн, спільні проблеми у законодавчій владі можуть проявлятися по-різному. Наприклад, у Великобританії спостерігається концентрація влади у виконавчій гілці. Палата обранців (нижня палата парламенту) має обмежену можливість контролювати виконавчу владу (уряд), що може призводити до переважання влади виконавчої гілки. Простежується недостатня роль Палати лордів (верхня палата), яка має обмежену роль у законодавчому процесі, іноді це може призводити до відчуття відсутності або недостатнього парламентського контролю.

У Німеччині існує складна система коаліцій: коаліційний уряд зазвичай формується через систему багатопартійності. Це може призводити до складнощів у досягненні консенсусу та реалізації законодавчої програми. Значною є роль федеральних земель, вони мають велику автономію, що може створювати проблеми координації та реалізації федеральних законів.

У США існує можливість політичного блокування законодавчих ініціатив через партійні розбіжності, що може призводити до парламентських стагнацій. Окрім того, Сполучені Штати характеризуються великим впливом системи лобіювання, яка може сприяти корупційним практикам та недостатній прозорості у законодавчому процесі.

Ці проблеми варіюються залежно від контексту кожної країни, але вони вказують на загальні тенденції, що можуть існувати у законодавчій владі країн, де вони є об'єктом аналізу [8].

Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Верховна Рада України, як законодавчий орган, є однопалатним парламентом, обраний народом на п'ятирічний термін за пропорційною системою. Верховна Рада України вирішує питання законодавства, затверджує бюджет, здійснює парламентський контроль за виконавчою владою. Президент України виконує функції глави держави, командувача Збройних сил, представника України в міжнародних відносинах та інших повноважень відповідно до Конституції. Президент має право вето в закони, прийняті Верховною Радою, але це рішення може бути повторно проголосоване. Судова влада в Україні здійснюється через систему судів, яка включає Конституційний Суд, апеляційні та місцеві суди. Конституційний Суд вирішує питання конституційності законів та актів органів влади, що є важливим механізмом для забезпечення дотримання принципу поділу влади. Законодавча влада в Україні виконує принцип поділу влади шляхом прийняття законів, контролю за діяльністю виконавчої влади та співпраці з судовою владою для забезпечення дотримання конституційних норм і захисту прав і свобод громадян.

Ю. Шемшученко визначає законодавчу владу як одну з гілок державної влади, головним призначенням якої є здійснення її шляхом законотворення [9, с. 223]. Стаття 75 Конституції України дає визначення Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні [10].

Відповідно до Рішення Конституційного Суду України, визначення Верховної Ради України єдиним органом законодавчої влади означає, що жоден інший орган державної влади не уповноважений приймати закони [11, с. 76].

З анексією Криму та російським вторгненням на сході у 2014 році Україна стикнулася з серйозними викликами щодо удосконалення законодавчої влади задля забезпечення національної безпеки та територіальної цілісності. У зв'язку з цими подіями було прийнято декілька важливих законодавчих актів та проведено низку публічних обговорень та дебатів. Закон України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» був прийнятий у вересні 2014 року та передбачав введення особливого порядку місцевого самоврядування в районах, що контролюються бойовиками на сході України [12]. У 2015 році було прийнято Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», який регулює правовий статус та соціальний захист осіб, які брали участь у бойових діях на сході України [13].

У різні періоди впродовж військових подій на сході України 2014-2022 років та анексії Криму відбувалися публічні обговорення та дебати щодо стратегій національної безпеки, реформування збройних сил, зовнішньої політики та інших важливих питань.

Закон України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» був прийнятий у вересні 2014 року [14] та позначив важливий крок у співпраці України з Європейським Союзом, зокрема у зміцненні економіки та політичних зв'язків. Ці приклади не вичерпують повного переліку законів та заходів, які були прийняті або відбулися відповідно до російського військового вторгнення. Україна продовжує вдосконалювати свої

законодавчі механізми за принципом поділу влади для забезпечення національної безпеки та захисту територіальної цілісності.

Повномасштабне російське військове вторгнення в Україну у лютому 2022 року справило значний вплив на законотворчий процес, глибоко сформувавши законодавчі пріоритети та динаміку прийняття рішень. Оскільки Україна продовжує долати виклики, пов'язані з війною, роль законодавчої гілки влади залишатиметься критично важливою у формуванні майбутньої траєкторії розвитку країни та забезпечення стабільності, безпеки та демократичного врядування.

Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» від 24 березня 2022 року є прикладом комплексного підходу до покращення законодавства з метою його адаптації до функціонування держави в умовах воєнного стану [15].

Ситуація в Україні привертає також значну увагу та підтримку з боку міжнародної спільноти. У результаті українські законодавці плідно працюють над приведенням національного законодавства у відповідність з міжнародними стандартами та зобов'язаннями, зокрема в таких сферах, як права людини, гуманітарне право та запровадження режиму санкцій. У 2023 році Верховна Рада ухвалила 27 законів у сфері євроінтеграції. 14 грудня 2023 року Рада ЄС прийняла рішення про початок перемовин для України про членство в ЄС, що обумовлює потребу ухвалення близько 3000 правових актів ЄС до набуття членства [16].

Висновки. Дослідження концептуально-правових основ реалізації законодавчої влади за принципом поділу влади дозволяє зробити наступні висновки. Надзвичайно важливою для функціонування законодавчої влади є наявність конституційної основи, оскільки ефективна реалізація принципу поділу влади ґрунтується на належно визначених конституційних нормах, що визначають повноваження та взаємодію різних гілок влади.

Парламентська гілка влади відіграє ключову роль у забезпеченні контролю за виконавчою владою, що є важливим аспектом забезпечення системи розподілу влади. При цьому визначальним видається забезпечення прозорості та участі громадськості у законодавчому процесі, що сприяє підвищенню легітимності та відкритості управління. Реалізація принципу поділу влади передбачає збалансованість та взаємодію між виконавчою, законодавчою та судовою гілками влади, що дозволяє уникнути концентрації влади у руках однієї особи чи органу. Разом з тим, варто враховувати, що концептуальні та правові основи реалізації законодавчої влади можуть бути адаптовані до конкретних умов кожної країни, враховуючи її історичний, культурний та політичний контекст, що свідчить про динамічність розвитку системи розподілу влади задля забезпечення ефективності та легітимності державного управління. Оскільки Україна продовжує долати виклики, пов'язані з війною, роль законодавчої гілки влади залишається вирішальною у формуванні майбутньої траєкторії країни до стабільності, безпеки та демократичного врядування. Відтак непохитна відданість демократичним принципам і верховенству права є важливою для відновлення України, прогресу до більш стійкого та інклюзивного суспільства, що є особливо важливим в умовах післявоєнної реконструкції.

Література

1. Локк Дж. Два трактати про врядування / пер. з англ. О. Терех, Р. Димерець. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. 265 с.
2. Руссо, Ж.-Ж. Про суспільну угоду, або Принципи політичного права / пер. з фр. та ком. О. Хома. К.: Port-Royal, 2001. 349 с.
3. Кирилюк Ф.М. Історія зарубіжних політичних вчень. Нової доби: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 414 с.

4. Benwell R., Gay. O. The Separation of Powers. 11 p. URL: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN06053/SN06053.pdf> (дата звернення: 07.02.2024).
5. *The Federal Republic of Germany is structured as a federal state and parliamentary democracy.* URL: <https://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/en/politics-germany/political-system> (дата звернення: 03.03.2024).
6. *U.S. House of Representatives.* URL: <https://www.house.gov/the-house-explained/branches-of-government> (дата звернення: 21.01.2024).
7. *Legislative Process.* URL: <https://constitutioncenter.org/the-constitution/articles/article-i/clauses/766> (дата звернення: 01.02.2024).
8. *Committees in Legislatures. Legislative Research Series Paper №2. National Democratic Institute for International Affairs.* URL: https://www.ndi.org/sites/default/files/030_ww_committees.pdf (дата звернення: 15.12.2023).
9. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (гол. редкол.) та ін. К., 1999. Т. 2. С. 500.
10. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України.* 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 05.02.2024).
11. Рішення Конституційного Суду України № 17-рп/2002 від 17 жовтня 2002 року у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень статей 75, 82 84, 91, 104 Конституції України (щодо повноважності Верховної Ради України). *Офіційний вісник України.* 15.11.2002. № 44. С. 190.
12. Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей: Закон України. *Відомості Верховної Ради України.* 2014. № 45. Ст. 2043. URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1680-18#Text> (дата звернення: 01.03.2024).
13. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 45. Ст. 425. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> (дата звернення: 02.02.2024).
14. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 40. Ст. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#Text> (дата звернення: 16.02.2024).
15. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану року: Закон України від 24.03.2022 № 2145-IX. *Верховна Рада України: офіційний вебпортал*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text> (дата звернення: 02.03.2024).
16. Україна до ЄС – 2023: Основні Підсумки Року. *Команда Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції: вебсайт*. 2023. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/ukrayina-do-yes-2023-osnovni-pidsumky-roku/> (дата звернення: 12.02.2024).
17. Берченко Г. В. Політичний популізм та установча влада народу. *Juris Europensis Scientia*. 2020. № 3. С. 7-11.
18. Воронов І. О. Правова держава як предмет політологічного аналізу. К.: ВіРА ІНСАЙТ, 2000. 375 с.
19. Георгіца А. Законодавча влада: поняття, правова природа, місце і роль у системі органів публічної влади. *Право України*. 2009. № 11. URL:

<http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/28732/13-Geortsiga.pdf?sequence=1> (дата звернення: 05.02.2024).

20. Сорока С. В. Делеговане законодавство як форма участі уряду в законодавчому процесі у країнах Європейського Союзу. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер. : Державне управління.* 2012. Т. 181, Вип. 169. С. 54-62.
21. Заєць А. Принцип розподілу влади в новітній українській конституційно-правовій практиці. *Вісник Академії правових наук України.* 1998. № 2. С. 40-50.
22. Нижник Н.Р. Проблеми президентської влади в Україні. *Бюлетень законодавства і юридичної практики України.* 1999. № 8. С. 3-24.
23. Теплюк М.О. Принцип поділу державної влади і проблеми забезпечення єдності влади. *Віче.* 2007. № 12. С. 9-10.

References

1. Lokk Dzh. Dva traktaty pro vriaduvannia / per. z anhl. O. Terekh, R. Dymerecs. Kyiv: Vyd-vo Solomii Pavlychko «Osnovy», 2001. 265 s.
2. Russo, Zh.-Zh. Pro suspilnu uhodu, abo Pryntsypy politychnoho prava / per. z fr. ta kom. O. Khoma. K.: Port-Royal, 2001. 349 s.
3. Kyryliuk F.M. Istoriia zarubizhnykh politychnykh vchen. Novoi doby: navch. posibnyk. K.: Tsentr uchbovoi literatury, 2008. 414 s.
4. Benwell R., Gay. O. The Separation of Powers. 11 p. URL: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN06053/SN06053.pdf> (date of access: 07.02.2024).
5. *The Federal Republic of Germany is structured as a federal state and parliamentary democracy.* URL: <https://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/en/politics-germany/political-system> (date of access: 03.03.2024).

6. *U.S. House of Representatives*. URL: <https://www.house.gov/the-house-explained/branches-of-government> (date of access: 21.01.2024).
7. *Legislative Process*. URL: <https://constitutioncenter.org/the-constitution/articles/article-i/clauses/766> (date of access: 01.02.2024).
8. Committees in Legislatures. Legislative Research Series Paper №2. *National Democratic Institute for International Affairs*. URL: https://www.ndi.org/sites/default/files/030_ww_committees.pdf (date of access: 15.12.2023).
9. Iurydychna entsyklopediia: v 6 t. / redkol.: Yu. S. Shemshuchenko (hol. redkol.) ta in. K., 1999. T. 2. S. 500.
10. Konstytutsiia Ukraïny: Zakon Ukraïny vid 28.06.1996 No 254k/96-VR. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1996. № 30. St. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (date of access: 05.02.2024).
11. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy № 17-rp/2002 vid 17 zhovtnia 2002 roku u spravi za konstytutsiinym podanniam 50 narodnykh deputativ Ukrainy shchodo ofitsiinoho tlumachennia polozhen statei 75, 82 84, 91, 104 Konstytutsii Ukrainy (shchodo povnovazhnosti Verkhovnoi Rady Ukrainy). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 15.11.2002. № 44. S. 190.
12. Pro osoblyvyi poriadok mistsevoho samovriaduvannia v okremykh raionakh Donetskoi ta Luhanskoi oblasti: Zakon Ukrainy. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2014. № 45. St. 2043. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1680-18#Text> (date of access: 01.03.2024).
13. Pro status veteraniv viiny, harantii yikh sotsialnoho zakhystu: Zakon Ukrainy. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1993. № 45. St. 425. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> (date of access: 02.02.2024).

14. Pro ratyfikatsiiu Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony: Zakon Ukrainy. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2014. № 40. St. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#Text> (date of access: 16.02.2024).
15. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo stvorennia umov dlia zabezpechennia prodovolchoi bezpeky v umovakh voiennoho stanu roku: Zakon Ukrainy vid 24.03.2022 № 2145-IX. *Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiinyi vebportal*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text> (date of access: 02.03.2024).
16. Ukraina do YeS – 2023: Osnovni Pidsumky Roku. *Komanda Uriadovoho ofisu koordynatsii yevropeiskoi ta yevroatlantychnoi intehratsii: vebseit*. 2023. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/ukrayina-do-yes-2023-osnovni-pidsumky-roku/> (date of access: 12.02.2024).
17. Berchenko H. V. Politychnyi populizm ta ustanovcha vlada narodu. *Juris Europensis Scientia*. 2020. № 3. S. 7-11.
18. Voronov I. O. Pravova derzhava yak predmet politolohichnoho analizu. K.: ViRA INSAIT, 2000. 375 s.
19. Heorhitsa A. Zakonodavcha vlada: poniattia, pravova pryroda, mistse i rol u systemi orhaniv publichnoi vlady. *Pravo Ukrainy*. 2009. № 11. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/28732/13-Geortsiga.pdf?sequence=1> (date of access: 05.02.2024).
20. Soroka S. V. Delehovane zakonodavstvo yak forma uchasti uriadu v zakonodavchomu protsesi u krainakh Yevropeiskoho Soiuzu. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademiia»*. Ser. : *Derzhavne upravlinnia*. 2012. T. 181, Vyp. 169. S. 54-62.

21. Zaiets A. Pryntsyp rozpodilu vlady v novitnii ukrainskii konstytutsiino-pravovii praktytsi. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy*. 1998. № 2. S. 40-50.
22. Nyzhnyk N.R. Problemy prezydentskoi vlady v Ukraini. *Biuletyn zakonodavstva i yurydychnoi praktyky Ukrainy*. 1999. № 8. S. 3-24.
23. Tepliuk M.O. Pryntsyp podilu derzhavnoi vlady i problemy zabezpechennia yednosti vlady. *Viche*. 2007. № 12. S. 9-10.